

7. Gy'lford Dzh. Psy'xologiya my'slennya. Strukturna model' intelektu/ red. A.M. Mayushky'na.- M.: Progress, 1965
8. Vengera L.A. Dy'agnosty'ka umstvennogo razvy'ty'ya doshkol'ny'ka./ pod red. L.A. Vengera, V.V.Xolmovskoj.- M., 1978
9. Lejtes N.S. O pry'znakh detskoj odarennosti' .- Voprosy psy'xology'y', 2003.- # 3
10. Marcy'nkovskaya T.D. Dy'agnosty'ka psy'xu'cheskogo razvy'ty'ya detej: Posoby'e po prakty'cheskoj psy'xology'y' .- M.: Ly'nka- Press, 1997
11. Odarennye dety' .- perevod s angl./ Obshh. Red. G.D. Burmenskoy y' V.M. Sluczko- M.: Progress, 1991
12. Turishheva L.V. Osobly'vosti roboty' z obdarovany'my' dit'my'. – Xarkiv: Vy'davny'cha grupa «Osnova», 2008
13. Shheblanova E.Y'. Psy'xology'cheskaya dy'agnosty'ka odarennosti' shkol'ny'kov: problemy, metody, rezul'taty y'ssledovany'j y' prakty'ky' .- M.: Y'zdatel'stvo MPSY', Voronezh: NPO «MODЭК», 2004

Пьявка Игорь. Особенности становления мотивационной ценностных комплекса музыкально одаренных молодежи. Статья посвящена изучению особенностей становления мотивационно-ценностного комплекса музыкально одаренной молодежи. Выяснена роль мотивационной направленности личности как одной из особенностей становления и развития ценностей.

Ключевые слова: личность, ценности, ценностное становления, музыкальная одаренность, профессиональная направленность, профессиональная мотивация.

Pyavka Igor. Features of formation of the motivational-value complex of the musically gifted youth. The article is devoted to the study of the peculiarities of formation of the motivational-value complex of the musically gifted youth. The role of the motivational orientation of a personality as one of the peculiarities of value formation and development was established.

Pedagogical musical psychology examines the psychological foundations of the musical training and education, the formation of a musician's personality. A personality's choice of personal and professional ways of life is largely determined by the process of formation of his or her value sphere. The orientation of the musically gifted personality, his or her actions, behavior and deeds depend on the system of values which are adopted and realized in life.

The search for the gifted individuals in order to support their development is of great social significance. According to special studies, a very small percentage of people create those new cultural and technical values that form the basis of the well-being of all humanity or a certain nation. Who are these people? Creative and gifted personalities. It is very difficult to identify giftedness. First of all, it is hard to answer the question who should be considered gifted, especially if the search is conducted among children whose potential capabilities haven't been fully revealed yet.

For the gifted youth it is important to make a valuable choice of future professional activity, which should inevitably become the meaning of life, which will be filled with joy, inspiration and which will dignify and enhance a personality. This is especially true in the choice of the musical profession, which should be raised in the consciousness of a future musician to the level of his or her meaning of life. Choosing this path, in the process of self-determination a personality primarily becomes the carrier of a certain system of values, senses and type of consciousness.

Key words: personality, values, value formation, musical giftedness, professional orientation, professional motivation.

Стаття надійшла до редколегії 01.12.2018 р.

УДК 37.013(09)

Оксана Смалько,

Луцький педагогічний коледж (Луцьк)

Оксана Бартків

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ПОГЛЯДИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ У МОЛОДІ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА

У статті проаналізовано погляди В. Сухомлинського на проблему формування у молоді відповідального батьківства.

Головним змістом і метою сімейного життя В. Сухомлинський називав виховання дітей, а основним завданням школи у цьому контексті – підготовку школярів до виконання ролей чоловіка і дружини, батька і матері, батьків і дітей. Виокремлено основні погляди В. Сухомлинського на формування відповідального батьківства. Визначено, що, на думку вченого, відповідальним батьківство буде за умов: готовності юнаків і дівчат до створення сім'ї. Особливого значення він надавав вихованню у майбутнього подружжя моральної готовності до виконання батьківських ролей; усвідомлення сутності самого поняття «відповідальність», під яким вчений розумів інтегральну якість особистості, яка органічно поєднує громадянськість та совість й

характеризує готовність особистості брати на себе обов'язки й виконувати їх. Відповідальність визначено особистісною та персональною проблемою, так як характеризує здібність людини самостійно формулювати моральні обов'язки, вимагати від себе їх виконання та виконувати самооцінку й самоконтроль; відповідального ставлення до виконання ролей батьків; виховання шани до матері й батька; сформованості у батьків педагогічної культури.

Ключові слова: батьківство, відповідальність, відповідальне батьківство, моральна готовність до виконання батьківських ролей, педагогічна культура батьків, батьківські ролі.

Постановка проблеми. Не зважаючи на негативні соціальні процеси, які мають вплив на сім'ю, вона на сьогодні залишається основним інститутом первинної соціалізації особистості. Саме сім'я закладає основи підготовки особистості до майбутнього виконання суспільних ролей: носія культури, патріота, працівника, громадянина і, насамперед, сім'янина. Тому, проблема підготовки молоді до відповідального виконання батьківських функцій є надзвичайно актуальною, а однією з умов успішного її вирішення може бути врахування педагогічних поглядів В. Сухомлинського на батьківство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання батьківської педагогіки знайшло своє відображення у поглядах М. Богусловського, А. Бориславського, М. Борищевського, Н. Ничкало, Ж. Омельченко, З. Онишків, Б. Тартаковського, І. Цюпи та ін. Разом з тим, якщо уважно проаналізувати стан використання ідей В. Сухомлинського з питань сімейного виховання, маємо констатувати, що означений аспект науково-практичної діяльності вченого залишається малодослідженим і потребує подальшого вивчення та поцінування. Тому нами, на основі аналізу педагогічної спадщини В. Сухомлинського, виокремлено основні аспекти його поглядів на відповідальне батьківство.

Мета статті полягає в аналізі основних поглядів В. Сухомлинського на проблему формування в молоді відповідального батьківства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз педагогічної спадщини В. Сухомлинського засвідчив, що у своїх працях «Батьківська педагогіка», «Моральні цінності», «Лист молодому батькові», «Слово до батька», «Ми продовжуємо себе в дітях», він розглядав не окремі аспекти батьківської педагогіки, а теоретично обґрунтував і практично втілював в освітньому процесі гуманістичні ідеї сімейного виховання. Учений зазначав, що «виховання дітей – це віддавання духовних сил. Людину творимо любов'ю – любов'ю батька до матері і матері до батька, любов'ю батька і матері до людей, глибокою вірою в красу і гідність людини. Чудові діти виростають у тих сім'ях, де батько і мати по – справжньому люблять одне одного і водночас люблять і поважають людей. У цієї дитини – мир і спокій в душі, глибоке душевне здоров'я щиросерда віра в добро, віра в красу людську, віра в слово вихователя, тонка чутливість до тонких засобів впливу – доброго слова і краси [3, с. 414.]»

Головною метою сімейного життя В. Сухомлинський називав виховання дітей, а основним завданням школи у цьому контексті – підготовку школярів до виконання ролей чоловіка і дружини, батька і матері, батьків і дітей.

На основі аналізу педагогічних поглядів В. Сухомлинського нами виокремлено ключові аспекти на проблему формування в учнівській молоді відповідального батьківства.

По-перше, відповідальним, на думку вченого, батьківство буде за умови готовності юнаків і дівчат до створення сім'ї. У цьому контексті особливого значення він надавав вихованню у майбутнього подружжя моральної готовності до виконання батьківських ролей, зазначаючи, що «прийшов час, коли суспільство повинно суворо перевіряти моральну готовність людей, які вступають у шлюб, до народження і виховання дітей, до створення сім'ї... Чому ж у школі на уроках ми ... не вчимо, як бути батьком і матір'ю» [2, с. 205]. Курс «Культура взаємин у сім'ї» уперше був запроваджений у навчальний план Павлишської середньої школи у 70-ті рр. ХХ ст.

Надзвичайно цінними є ідеї педагога про необхідність підготовки юнаків і дівчат до майбутнього сімейного життя в системі стосунків «чоловік-жінка», адже «...благородство у взаєминах між хлопцем і дівчиною, чоловіком і жінкою – це дерево, яке зеленіє тоді, коли краса живиться глибоким корінням людської гідності, честі, поваги до людей і до самого

себе, непримиренності до зла, бруду, приниження людської гідності» [2, с. 313]. На думку вченого, від характеру стосунків чоловіка й жінки до шлюбу, від того, наскільки переважає в цих стосунках духовно-психологічний, морально-естетичний елемент, залежить моральна чистота всього їхнього життя [5, с. 178]. Перша школа батьківства й материнства, вважає вчений, – це повноцінне моральне виховання в роки дитинства [2, с. 87]. Він говорив, що «всім доведеться бути чоловіками і дружинами, батьками і матерями, це головне в їхньому житті. Нехтування цією істиною веде до того, що зі стін школи виходять сімнадцяти – вісімнадцятирічні діти, дозрівши фізично для того, щоб народжувати дітей, і не дозрівши духовно, щоб любити і виховувати. Так, навчати любити і виховувати – тільки в єдності цих двох речей полягає створення людини – найскладніша і найбільш радісна, найважча і найщасливіша праця» [4].

По-друге, відповідальними батьки будуть за умови розуміння сутності самого поняття «відповідальність». У своїх творах В. Сухомлинський приділяв багато уваги формуванню в школярів такої особистісної якості як відповідальність, вважаючи її засадою моральності людиниколлективіста та рушійною силою, яка об'єднує людей у колективі. Під відповідальністю педагог розумів інтегральну якість особистості, яка органічно поєднує громадянськість та совість; яка характеризує готовність особистості брати на себе обов'язки й виконувати їх [2]. Варто зазначити, що відповідальність, як педагогічна категорія, постійно в центрі уваги педагога, тому що саме її вчений відносить до домінантних. Відповідальність завжди є особистісною, персональною проблемою, так як характеризує здібність людини самостійно формулювати моральні обов'язки, вимагати від себе їх виконання та виконувати самооцінку й самоконтроль [2]. Як соціальна якість, відповідальність, на думку вченого, спрямовує дії людини, виступає стимулом її удосконалення, показником соціальної зрілості. Особистість із розвиненим почуттям відповідальності здатна регулювати свою поведінку і відповідати за свої вчинки у сімейних взаємовідносинах. В. Сухомлинський розглядав відповідальність у тісному зв'язку із громадянськістю, акцентуючи при цьому увагу на її моральному аспекті, та із совістю, яка за його висловом, є «неспокійним і суворим сторожем розуму» [6]. Водночас, В. Сухомлинський виділяв специфічну ознаку відповідальності – здатність особистості самостійно формувати моральні обов'язки, вимагати від себе їх виконання, здійснювати самооцінку, самоконтроль. З метою виховання у школярів відповідальності в батьківстві педагог проводив етичні бесіди про дружбу, любов, шлюб, дітонародження, виховання дітей, намагаючись, щоб кожна дитина бачила в сім'ї і в школі приклад свідомої праці й відповідальності. Під коханням, вчений розумів, перш за все, велику відповідальність за людину, а потім вже насолоду, радість. Кожна дитина має розуміти, про вплив її вчинку на духовне життя ближнього: батька, матері, вчителя, товариша, іншої людини. Адже, саме в коханні найбільш яскраво виявляється відповідальність за майбутнє суспільства, за його моральні підвалини [3, с. 251].

В. Сухомлинський відповідальність тісно пов'язує з духовністю особистості. Саме завдяки такому взаємозв'язку породжуються душевність, духовність, сердечність, співпереживання, людяність і т. п., поняття, які глибоко і яскраво відображають внутрішній світ людини з її високими ідеалами.

По-третє, відповідальним батьківство буде за умови відповідального ставлення молоді до виконання ролей батьків. Видатний педагог значну увагу надавав соціальній значущості виховання шани до матері, як джерела виховного потенціалу, зазначаючи, що найголовнішу відповідальність за виховання дітей в родині несе матір як берегиня роду, мудрий керманіч всієї сім'ї, моральний й культурний взірець для інших. Він вважав її не тільки творцем роду людського, але й творцем неповторної людської особистості, наголошуючи, що саме від материнської мудрості йде сила духу, що дисциплінує батька, утворює в ньому почуття благородної відповідальності за сім'ю.

Велику гуманну роль відводив і батькові у сім'ї як годувальника, оберегу честі, міцності, достоїнства всіх членів в родині, людини високого почуття обов'язку, порядності, мудрості. Батько, який уміє бути відповідальним, зобов'язаним, вважає вчений, має бути

справжній мужчина, його воля є силою, здатною дисциплінувати думку, почуття, бажання дітей. В.Сухомлинський зазначає, що «мужність Мужчини, Чоловіка, Батька полягає в умінні захищати, оберігати дітей і дружину. Моральний обов'язок і відповідальність мужчини вимагають від нього бути годувальником в сім'ї. Мати родить і породжує, батько породжує і виражає, продовжує, розвиває себе в сині й дочці, зливаючи своє духовне начало з началом матері» [2, с. 220]. Тому великого значення педагог надавав й педагогічній просвіті майбутніх батьків, особливу увагу звертав на проблему духовної підготовки молоді, на високу місію батька й матері, вважаючи їхню невідповідність до народження та виховання дітей «великим нещастям для суспільства», доводив потребу створення «школи мудрості майбутніх батьків», завданням якої вбачав цілеспрямовану, систематичну й своєчасну підготовку до сімейного життя. Важливим завданням педагогічної просвіти батьків було досягнення узгодженості між батьками і матерями в питаннях мети та засобів виховання, єдності вимог до дитини. Адже «якщо тільки дитина відчула, що мати й батько по-різному дивляться на поняття можна, не можна, треба, – для неї найрозумніші речі здаються насильством, примусом, зневажанням її свободи...» [2, с. 17].

По-четверте відповідальним батьківство буде за умови сформованості у батьків педагогічної культури. В. Сухомлинський у своїх дослідженнях значку увагу приділяв проблемі формування педагогічної культури у батьків. Він звертав увагу на підготовку батьків до реалізації виховних функцій: та розвитку у дітей потенціалу гідного батьківства. В. Сухомлинського тлумачив педагогічну культуру батьків як особливу здатність бути прихильним до дітей, володіти не лише психолого-педагогічними знаннями й уміннями, а й «багатим джерелом почуттів» [5]. Педагог наголошував, що низький рівень педагогічної культури батьків є однією з основних причин дитячої бездоглядності та правопорушень, стверджуючи, що багато батьків зовсім не знають, як правильно виховувати дітей, формувати їхній характер, погляди, звички. «Не існує батьків, які б не бажали, щоб їх діти вирости хорошими людьми, чесними працівниками, корисними суспільству. Але біда полягає в тому, що не всі це вміють робити... Ось чому, вважається, найважливішим завданням педагогів є навчання батьків тому, як виховувати дітей» [2, с. 433]. Саме за його ініціативою була створена система педагогічного всеобучу у школі с. Павлиш, основною ланкою якої була батьківська школа. Учений розподілив батьків учнів у школах на класи за різними ознаками: батьки-молодята, батьки дітей-дошкільнят, батьки учнів I – II класів, III – IV класів, V – VIII класів, VIII – XI класів та батьки, діти яких мали фізичні або психічні відхилення в розвитку. Він пропонує «вчити батьків мистецтва виховання як найбагатішої, найлюдянішої, найвищої творчості, як виконання високого громадського обов'язку» [2].

В. Сухомлинський підкреслював, що для оволодіння батьками основами педагогічної культури потрібні десятиріччя, адже сьогоднішні батьки – це колишні учні, яких готували їх до батьківської місії ще тоді, коли вони сиділи за партою. З огляду на це, він наголошував на довірі до школи – «... ось що є найголовнішим для колективу наших батьків. Головне, провідне у нашій роботі з «професійної орієнтації» – це виховання майбутніх батьків-вихователів уже за шкільною партою» [1, с. 31].

Варто наголосити, що педагогічна спадщина В. Сухомлинського орієнтована, насамперед, на майбутніх батьків та вчителів, які обрали педагогічну професію за покликом серця, незважаючи на всі перешкоди, прагнуть реалізувати ідеал Людини, активно взаємодіючи з сім'єю. Тому, майбутні батьки мають керуватися у житті такими словами В.Сухомлинського: «Якщо ти хочеш стати неповторною особистістю на землі – не обов'язково бути видатним письменником чи вченим... Ти можеш утвердити себе в суспільстві, засяяти прекрасною зіркою, неповторної людської індивідуальності, виховавши хороших дітей ..., батьківські, материнські почуття важко передати словами. Їх може збагнути тільки той, хто став батьком, матір'ю» [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз педагогічного доробку В. Сухомлинського дає змогу стверджувати, що його погляди на відповідальне батьківство і

сьогодні є досить актуальними, мають велике теоретичне та практичне значення. Відповідальним, на думку вченого, батьківство буде за умов: готовності юнаків і дівчат до створення сім'ї; розуміння сутності самого поняття «відповідальність», відповідального ставлення до виконання ролей батьків; сформованості у батьків педагогічної культури.

Проведене дослідження не претендує на всебічний розгляд означеної проблеми, глибшого вивчення потребують питання ефективного використання спадщини В. Сухомлинського на заняттях з педагогіки з метою формування в студентів відповідального ставлення до батьківства.

Джерела та література

1. Кузь. В. Г. Василь Сухомлинський – реалізація ідей у сучасній освіті : [зб. наукових праць] / Володимир Кузь, Олена Поліщук. – Умань : ФОП Жовтий, 2017. – 75 с.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976 – 1977. – Т. 1. – 1976. – 654 с. ; Т. 2. – 1976. – 670 с. ; Т. 3. – 1977. – 670 с. ; Т. 4. – 1977. – 638 с. ; Т. 5. – 1977. – 639 с.
3. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський. – К., 1978. – 263 с.
4. Сухомлинський В. О. Моральні цінності сім'ї. Вибрані твори у 5 т./ В. О. Сухомлинський – К., 1997.– Т. 5.– 436.
5. Сухомлинський В. Сто порад учителям / В. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1988. – 304 с.
6. Тарасова С. Батьківська педагогіка у спадщині В. Сухомлинського / С. Тарасова [Електронний ресурс] // Режим доступу : [file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Downloads/Nz_p_2013_123\(1\)__76%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Downloads/Nz_p_2013_123(1)__76%20(1).pdf).

References

1. Kuz'. V. G. Vasil' Suhomlins'kij – realizacija idej u suchasnoj osviti : [zb. naukovih prac'] / Volodimir Kuz', Olena Polishhuk. – Uman' : FOP Zhovtij, 2017. – 75 s.
2. Suhomlins'kij V. O. Vibrani tvori v p'jati tomah / V. O. Suhomlins'kij. – K. : Rad. shk., 1976 – 1977. – Т. 1. – 1976. – 654 s. ; Т. 2. – 1976. – 670 s. ; Т. 3. – 1977. – 670 s. ; Т. 4. – 1977. – 638 s. ; Т. 5. – 1977. – 639 s.
3. Suhomlins'kij V. O. Bat'kivs'ka pedagogika / V. O. Suhomlins'kij. – K., 1978. – 263 s.
4. Suhomlins'kij V. O. Moral'ni cinnosti sim' i. Vibrani tvori u 5 t./ V. O. Suhomlins'kij – K., 1997.– Т. 5.– 436.
5. Suhomlins'kij V. Sto porad uchitelevi / V. Suhomlins'kij. – K. : Rad. shkola, 1988. – 304 s.
6. Tarasova S. Bat'kivs'ka pedagogika u spadshhini V. Suhomlins'kogo / S. Tarasova [Elektronnij resurs] // Rezhim dostupu : [file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Downloads/Nz_p_2013_123\(1\)__76%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Downloads/Nz_p_2013_123(1)__76%20(1).pdf).

Смалько О. В., Бартків О. С. Взгляды В. Сухомлинского на процесс формирования у молодежи ответственного отцовства. В статье проанализированы взгляды В. Сухомлинского на проблему формирования у молодежи ответственного родительства. Главным содержанием и целью семейной жизни В. Сухомлинский называл воспитания детей, а основной задачей школы в этом контексте – подготовку школьников к выполнению ролей мужа и жены, отца и матери, родителей и детей.

Определено, что, по мнению ученого, ответственным родительство будет при условиях:

– готовности юношей и девушек к созданию семьи. Особое значение он уделял воспитанию в будущих супругов моральной готовности к выполнению родительских ролей;

– осознания сущности самого понятия «ответственность», под которым ученый понимал интегральное качество личности, которое органично сочетает гражданственность и совесть и характеризует готовность личности брать на себя обязанности и исполнять их. Ответственность определено личностной и персональной проблемой, так как характеризует способность человека самостоятельно формулировать нравственные обязанности, требовать от себя их выполнения и производить самооценку и самоконтроль. В. Сухомлинский рассматривал ответственность в тесной связи с гражданственностью, акцентируя при этом внимание на ее моральном аспекте, и с совестью. Специфическим признаком ответственности есть способность личности самостоятельно формировать нравственные обязанности, требовать от себя их выполнения, осуществлять самооценку, самоконтроль;

– ответственного отношения к выполнению ролей родителей; воспитания уважения к матери и отцу. Значительное внимание в наследии В. Сухомлинского уделено социальной значимости воспитания уважения к матери. Большая гуманная роль в семье отведена отцу как кормильцу, оберегу чести, прочности, достоинства всех членов в семье, человека высокого чувства долга, порядочности, мудрости. Моральный долг и ответственность мужчины требуют от него быть кормильцем в семье;

– сформированности у родителей педагогической культуры, как особой способности родителей быть благосклонным к детям, обладать не только психолого-педагогическими знаниями и умениями, но и богатым источником чувств. Одной из основных причин детской безнадзорности и правонарушений педагог определял низкий уровень педагогической культуры родителей, утверждая, что многие родители совсем не знают, как правильно воспитывать детей, формировать их характер, взгляды, привычки.

Ключевые слова: *родительство, ответственность, ответственное родительство, моральная готовность к выполнению родительских ролей, педагогическая культура родителей, родительские роли.*

Smalko Oksana, Bartkiv Oksana. Sukhomlynskii's views on the process of forming responsible parenting for young generation. *In the article the views of V. Sukhomlynskii on problems of forming responsible parenting for young generation are analyzed. The main idea of family life, as V. Sukhomlynskii believed, is the upbringing of children and the main objective of school in this context is preparation of schoolchildren to play roles of husband and wife, father and mother, parents and children. Also, V. Sukhomlynskii's basic views on forming responsible parenting are outlined. It is stated that, to the scientist's mind, parenting can only be responsible under the following conditions:*

- *boys and girls are ready to start a family. Moral willingness of young couple to play the roles of parents received his special attention;*

- *it is understood the meaning of the word 'responsibility' itself, which scientist stated to be an integral characteristic of personality that combines sociability and willingness to be responsible and carry it through. Responsibility is declared to be a personality problem, hence it means the ability of a person to form its own moral duties, to demand them being carried through, to do self-assessment and self-control. The distinguishing feature of responsibility is reported to be the ability to form moral duties individually, to demand them being completed, to do self-assessment and self-control;*

- *responsible attitude to the parents roles, developing obeisance to mother and father. Majority of V. Sukhomlynskii's works is dedicated to the social importance of developing obeisance to mother. Great role is played by father, as he is breadwinner, guardian of family honour and stability; it is of person of high responsibility feeling, a wise and decent person. Moral duty and responsibility of a man demand him to provide for a family;*

- *educational culture of parents being formed as a special ability of parents to be sympathetic to children, possess not only psychological and educational knowledge and skills, but also 'rich source of feelings'. One of the reasons why children are neglected and why they commit crimes is blamed on low level of parents' educational culture, proved with the fact, that many parents don't know how to educate children properly, how to form their character, views and habits.*

Key words: *parenting, responsibility, responsible parenting, moral willingness to play parents' roles, educational culture, parents' roles.*

Стаття надійшла до редколегії 10.12. 2018 р.

УДК 37.013.77:502.51-053

Руслан Сопівник, Надія Діра

Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ)

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ “ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ” В КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЖИВОЇ ПРИРОДИ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті подається сутнісний аналіз поняття “педагогічні умови”, а також визначаються особливості реалізації педагогічних умов у контексті екологічної виховної роботи закладах освіти із учнями середнього шкільного віку. Обґрунтовується вплив педагогічних умов на виховання у учнів ціннісного ставлення до природи та шляхи впровадження психолого-педагогічної основи формування екологічної культури. Показана алгоритмічність досягнення виховних цілей екологічної освіти в школі як пріоритетних напрямів, що відіграють вирішальну роль у формуванні системи моральних цінностей. Розкривається зміст поняття «педагогічні умови» екологічного виховання учнів у його послідовному і логічному розгортанні. Вказується, що екологічна навчальна програма базується на системно-ціннісному, особистісно-орієнтованому, суб'єкт-суб'єктному, діяльнісному, акмеологічному підходах. Зауважується, що реальна та психологічна готовності особистості до вирішення екологічних проблем формуються насамперед під впливом педагогічних умов. Пропонуються до розгляду розробки практичного аспекту в даній проблемі та шляхи досягнення в вихованні норм екологічної поведінки.

Ключові слова: *педагогічні умови, екологічне виховання, екологічна освіта, жива природа, ціннісне ставлення, інформаційні технології.*

Актуальність (Introduction). До однієї із найактуальніших проблем сьогодення, що торкаються кожного мешканця планети й від якого залежить майбутнє людства, слід віднести проблеми екологічні. Сутність сучасної екологічної кризи полягає у недалекоглядному, нерозумному, необґрунтованому ставленні людини до природи. Для того,